

Lázár Ervin Járkáló

Palackposta*

Egy a talán utolsó járkálások közül, iskolaügy, hazaköltözés, stb Avagy: szabálytalan utazási naplóféleség 2002 július-augusztusi hazalátogatásomról (Ha sikerül, kicsit Márai modorában, és legalább helyenként Hamvas „speak easy” értékeivel; ha meg nem, hát?!;-)

Megérkezni Budapestre, az évtizede is szinte változatlan benzingőzös kemence-melegbe, ezúttal alig hozott valami hazatérés hangulatot. Nem idegen a város persze, sőt. Csak valahogy nem az „enyém” már talán, nem vár tőlem semmit, és nem is ígér. (Amiben valamennyire tévedtem egyébként, de erről majd később.) Amint testvéremmel autózunk befelé a reptérről, látnivaló, hogy valakik sok pénzt fektetnek ippega „infrastruktúrába”, mindenütt útjavítások, átépítések. Csak nehogy a nemzetközi pénzforgalom növekedjék megint legin-

kább, netán a szennyező teherautó-mamutcsordák, buszos turistafalkák, a szomszéd utcába, és egyedül is folyton autózó gépmániások további elszaporodásával, a Föld ma talán leginkább domináló „urainak” (tönkretevőinek), az amerikai olajérdekeltségek tulajdonosainak, és részvényeseinek még nagyobb hasznára. Ámen.

A gyerekek

Az első hét a gyereké, fiamé és kedveséé, akik megvártak, pedig már elre-pülhettek volna Malajziába a rokonokhoz. Meglehetősen szét van szóródva a naaagy család (az elváltak is valamiképpen összetartanak, keresztül kasul) a világban. Globalizál-ód-unk. (Az emberiség régóta esedékes egymásra találásának intézését nagy hiba lenne a pénzemberekre hagyni egyedül;-) Fiam örömmel mutatja, hogy – a jó koppenhágai biciklis tapasztalatok hatására is – rendbe hozott egy férfi és egy női kerékpárt. A férfi – egy régi Csepel (talán a női is az). Nincs sebváltójuk (meghibásodás kizárva;-), de jó tempójúak, még felfelé is csak bizonyos fokig. Amint kibiciklizünk az utcára, két autó majdnem elgázol, és még vagy hárman dudálnak rám az első öt percben. Úgy indultam neki, mint Kopiban, ahol, ha nincs kerékpárút valahol (ritka ám!), akkor az autós „vigyáz” a biciklisre

utunkon. A Terror háza előtt, a híresztelésekkel szemben nincs sor. De még az az állítólagos rádiós pletyka is hazugnak bizonyul, hogy a látogatóknak először névre szólóan be kellene jelentkezniük. Bemenjünk? Fiam kissé bizonytalanul néz rám. Amennyire kiveszem, attól tart, hogy nem fog – számomra? – megfelelően viselkedni. Bemegyünk.

A Terror háza

A fenti részek ötletesek, de talán túl jól vannak kitalálva, tálalva, a mennyiség is sok így ömlesztve, ravasz, modern-oktató-múzeumként hat a legtöbb effekt rám. Huszoneves fiam is mintha inkább csak csodálkozna az elmebaj sokszoros és folyamatos megjelenésén közelmúltunkban. Ő fedezi fel, hogy az ávó legsötétebb korszakában mintegy 1 1/2 millió embert kínoztak, helyeztek vád alá, és terelgettek összevissza egy olyan országban, ahol a leírás szerint akkoriban úgy 4 és 1/2 millió felnőtt, dolgozó volt található. Elképesztő és szinte elképzelhetetlen adat a répacukros, cuncis (H.B. szava) korabeli plakátok, propaganda kiadványok özöne közepette. De a pincét semmi sem tudja kevésbé rémségessé tenni, mint amilyen. Aki ott lenn-benn sem rendül meg. Hát annak még érnie kell szerintem.

Fáradtan kijöve azon tanakodunk röviden, hogy mivel is lehetne megakadályozni hasonló folyamatokat a jövőben. Rövid egyeztetés után javaslatomnál maradunk egyelőre. Miután a jelek szerint eddig majdnem minden, mindenkinél minden lényegeset úgymond jobban tudó „elit” útja előbb-utóbb a pincébe vezetett (kínzóként, és részben - megérdemelt!? - áldozatként) talán ezt a mások helyett jobban tudást kellene betiltani végleg. Hm?! A miniszterek szolgálnának (amint a nevük mondja), és végrehajtának, amit a felelős személyek sokasága feladatukul adott nékiek. No persze ehhez mindenekelőtt valóban felelős személyek sokaságára volna szükség. Iskolakérdés ez is, maradunk a – talán – megoldható-nál. (Minderről persze később még többször és részletesebben.)

Vár még a Vár?

A Várba azért csak feltolni tudjuk a kerékpárunkat. De megéri, a mindenfelé változatlanul domináló macskakő ellenére. Amint jobban körülnézek, a Sándor palota felújításánál több újat alig látok, mint már vagy tíz éve ugyanúgy. Egyetlen igazi munkahelyem volt itt, az ország egyik legszebb panorámájával bíró GYIK (Gyerek és Ifjúsági Képzőművész) műhelyben. Úgy tűnik, mintha bármikor beszélhetnék újra. Dacára annak, hogy nem éppen jó szájjal jöttem el annak idején, úgy látva, hogy leginkább csak az „elit” gyerekeit, ifjait akarják itt képeztetni továbbra is, valami, talán tanulságos mutatványra, külföldi látogatók elkápráztatására „fejlesztődik vissza” vagy öt, esudákkal teli év után a munka. Miközben bennem már megjelent, a később azután Dániában meg is tapasztalt 'beavatási népfiiskola' képe a műhelybeli kísérletek nyomán.

Hajjaj; micsoda csavarjai is lehetnek az emberi sorsnak. Hiszen indulatból mentem világgá, minden terv nélkül; hát nem ott kötöttem ki (a szó szoros értelmében is) ahol „kellett” (már ha a tanítási indítékokat nézzük)?! Volt olyan tanára

a GYIK-nak, aki, amikor először kezdtem hazajárni, azt mondta, ha akarom azonnal átvehetem az óráit, mert ott a helyem. Hiszen annak idején a műhely adminisztrációja is feladatomból volt, vagy öt évig, és még néhány éve is az általam be rendezett módon és szerkezetben üzemelt a hely. Azután, legalább évtizedes vajú dás után megjelent végre „a Nagy GYIK Könyv”, ahová nemhogy nem kértek föl írni, de a jelek szerint, még a nevemet (és más korábban ott tanító nevét) sem volt szabad megemlíteni - még csupa kis betűvel sem. Vajon kinek, minek a kedvéért? No de ez is kiderül majd egyszer, mint a legtöbb oly sokáig rejtett „motiváció” manapság.

Hazaköltözés?

Ezúttal családom tagjai kezdenek először arról beszélni, hogy most már, ha egyáltalán, ideje lenne hazaköltözni. Húgom investálna is az ügybe, egy téli elcsúsztatott faházat venne. Ha. Ha nem lenne egy bányá mellett, nem lenne szinte megközelíthetetlen és zárt telek, és messze mindentől. (No és ha nem kellene egy jóval olcsóbbra cserélni a munkaeszköz autóját; amit semmiképpen nem fogadnék el!) De felmerül más, lehetséges nagy-családi megoldás is. Meg munkaaajánlat; sőt több, amik lebegnek ugyan de mégis. Azután mások is mintha beszállnának a dologba. Ha. „Hozzuk a gyerekeket.” (No meg a gondokat - gondolom;-). Talán tényleg ideje, hogy megmozduljak, vagy ötéves, két mélyvénás trombozisos, különösebb társadalmi megbízatás nélküli, önkéntes munkás, „polgári fizetéses”, (mentálisan és az Interneten ugyan dolgoz!) ücsörgésemből, ha nem akarok „begravitálni” lassan végleg. Bár lehet, hogy többen örülnének ennek, mint nem, de mégis. Ott vannak a gyerekek, és hát lassan jönnek majd az unokák. Az enyémek, és a többieké is. Először: „Nagypapa”, majd „Unoka Kft” lesz a leendő vállalkozás neve – nevetünk jókat. Jövök, ha tudok, döntöm el szinte egyik pillanatról a másikra; de hiszen vagy tíz éve jövök már. „Miért, nem jó magának ott Dániában?” – kérdezi a mester özvegye. De – mondom – sok panaszom nem lehet, mint emigránsnak, csak hát nem igazán magyar embernek való. A dánoké ugye. „Lassan már Magyarország sem magyar embernek való.” – válaszolja, és hosszasan, egyetértően nevetünk. Azért is jönnék vissza – mondom – hátha tudok valamit tenni. „Akkor maga nagyon ügyes ember.” – válaszolja. Nevetünk megint.

Felajánlás

Pedig tényleg. Igaz, sokszor úgy tűnik, hogy csak jómagam tudom – no és a „beavatottak” a különféle „bemutató és demonstratív kurzusok” résztvevői – mit is tudnék még tenni, a sokakkal együtt, sok év alatt kidolgozott, már egy hetes változatában is csudálatos dolgokat és ébredéseket kiváltó, mindenkinek szóló „dán-magyar népfőiskolával” például. (Eddigi talán legjobb megfogalmazása a honlapunkon: <http://hjem.get2net.dk/hamv.laz> / „Iskolaügy” rovat „Add tovább!”) Mit is? Azok többsége, aki próbálta, tudja is, hogy viszonylag rövid idő alatt talán ugrásszerű mentális javulást lehetne elérni akár országszerte, már néhány „repülő népfőiskolai csapat” folyamatos üzemeltetésével is. Hát még egy-két igazi, bentlakásos iskolával. Nem vicc, és nem is beképzeltség. Aki nem hiszi,

járjon utána. „A csángó tanulság ránk nézve is intő. Mi is nyögjük a tudatvesztést. Sok atyánkfíának fogalma sincs, hogy hol van pontosan, kapkodva keresi a helyét, ha keresi, és könnyen becsapható. Ha a plázák mind népfőiskolák lennének - persze szörnyen nézne ki –, az se lenne elég!” (Berecz András) No de majd kiderül megint az utolsó itthoni héten, a következő „vidékfejlesztő, értelmiségi csapatépítő” képzésen, aminek megkomponálásáért (no és az alapgyakorlatok nagy részének, meg a képzőművészeti résznek levezetéséért) vállaltam felelősséget ezúttal. De addig még sok víz fog lefolyni a Dunán – gondolom elégedetten az első napokban. (Ha tudtam volna miképpen is fog lezajlani! Nem a Duna, a képzés! De erről is majd a maga helyén, és idejében.)

Ifjú jobbos, és gyerek barátok

Filmrendező barátom, és politológiát tanuló neje (Kopiban írta a phd-jét, ott találkoztunk először, vele és gyerekeivel, a Klub Látókörein is lelkesen részt vett ottléte alatt!) tündéri nőpalánta kislányukkal együtt levisznek a Balatonra. Amely nagylelkűség több ok miatt is fontos. Végre megint egyszer megmerülhetek a magyar tenger „gyógyvizében” (igen, van valami benne, rám legalábbis így hat), közben konzultálhatunk a legfontosabb ügyekről egy fiatal, „jobbos” értelmiségi házaspárral, no és meglátogathatom (majdnem) a szomszéd faluban, a nagyszülőknél nyaraló kis dániai barátomat. Akinek az idők során egyfajta „pótszülője” is, de szava szerint mindenképpen „a legjobb barátja” lettem. Mit mondjak, nem panaszkodhatom, vannak barátaim (és „fogadott gyerekeim”, főként fiúk) nem is kis számban, de e kisember szeretete aligha felülmúlható. Ő a rangidős (amíg kisebb nem kerül a csapatba?!), ha „fordított” is e sorrend. A saját kisfiamnál a világgá-menés idején (egyébként megbocsáthatatlanul) elmulasztottakat is segít kicsit ledolgozni. (remélem legalábbis). Amúgy meg „írásba”, azaz rajzba is adja szeretetét, amennyiben csudálatos „beavatós” gyerekrajzokat hoz létre a kedvemért. No és a mamája kedvéért, aki nagyon jó partner ebben, és ez alapvető. A GYIK-os tanulságok szerint ugyanis a legtöbb gyerek képes erre, vagy (majdnem) bármire, ha megvan hozzá a családi biztatás, elfogadás és teremtő akarat, no meg az óvoda, iskola is kissé jobban áll a kérdéshez az általános idomítással szemben. Kis barátom rajzai is olyanok, amelyekre sokan reagáltak már őszinte lelkesedéssel. Sőt, rajzban és tanításban mesterem, egyetemi rektor és prof. barátom (kicsit bővebben lásd lentebb!) azt írta a húsvéti nyuszijára reagálva (azóta is a honlapunkon!), hogy: „Sajnos én már ilyet nem tudok.”

Amikor meglátogatom, bizony nem csak nagyon örül a kiskoma, hanem meg is harapdál, és meglehetősen erősen a köldökömbé is csíp. Persze ez az anyjának szólna elsősorban. Hiába, egy öt éves gyereket nem lehet csak úgy több hétre, hónapra „elküldeni”, akármilyen jó helyre se, anélkül, hogy ne hiányozna a mama. Azért nagyon jól játszottunk a néhány óra alatt. Amikor eljön az elválás ideje, azt mondja: „Akkor most pakolok, és jövök veled tanítani. Majd segíték!” De már látja rajtam, hogy megint „eltűnök” egy jó időre; görbül a kicsi szája. „Nem is jövök más-

kor ha nem annak örülünk, hogy együtt voltunk, hanem bánkódunk azon, ami nincs”?, mondok meglehetősen szigorral, de persze meghatódva és kicsit szintén elszomorodva. Hihetetlen akarakterövel visszafojtja a kitörni készülő sírást, és már mosolyog, amikor kiintetet a nagyszülők autójából.

Vendéglátóimmal meg éjszakába nyúlóan iszogatunk, beszélgetünk, sorba véve sok mindent a napi politikából, de még többet a lehetséges társadalmi javításokból. Az iskolaügyről is persze sok szó esik. De érthető okokból ők inkább az „elit” játszmái iránt érdeklődnek elsősorban. Az ő „diadalmas” e-mailjük jelentette be például nekem először a jelenlegi kormányfő múltjáról közzétett titkos iratokat. Akkor kapásból úgy reagáltam, hogy most majd az ellenfél visszalő, és odavissza, és akkor mit gondolnak, hogy ki maradhat. Készen álltok-e belépni a „hatm-alomba”? – kérdeztem. Most elmesélem nekik részletesebben, hogy mitül is nézek ki olykor már szinte jól tájékozottnak. Hajdani, főként már az emigrációban gyakorolt ellenzéki múltam egyik hozadéka Krassó Györggyel való ismeretségem volt. Akivel ugyan személyesen soha, de levélben sőt telefonon többször konzultáltunk. Tőle tanultam, hogy mennyire éles különbséget kell tenni a szólamok, és az azokat képviselő figurák között például. Ami azt illeti megjósolta többek között, hogy a „szabad választások” során meglehetősen nagy arányban fognak bekerülni a parlamentbe a volt titkosszolgálati elemek, minden szintről. Lón. Nem olyan nehéz kitalálni miért is ugye?!

Mit ad az Ég, másnap reggel a Magyar Nemzet mellékleteinek egyikében Krassóról és különös szerepéről értekeznek, meg arról (ha jól emlékszem), hogy mi módon is próbált figyelmeztetni az ügynökveszélyre. Halála óta nem sok szó esett Krassóról ami azt illeti. Mindannyian kicsit meg vagyunk rendülve, mind a cikktől, mind attól, hogy pont most jelent meg. Beleborzongok az érzésbe, hogy mintha megen besűrűsödnének a dolgok, Jung ezt „szinkronicitásnak” nevezi, jómagam úgy fogom fel, hogy amikor az ember valami módon „nyomon” van, akkor az Angyalállami Hivatal** is megsegíti. Jókat humorizálunk a fővárosba visszautóztatva, minden irányba, még önnön magunkat is kinevetve olykor. Az sem semmi, hogy vendéglátóm avval kecsesget, ha megint munkához jut, valamiképpen hasznosítani kívánja szerény személyemet is. Evvel is segítve reménybeli hazaköltözésemet. Neje, már amióta találkoztunk, noszogat különben, hogy mozduljak már meg. Ha másnak nem is, a gyerekeknek szükségük volna rám. Hát. Eddig viszont nem akadt, aki jelezte volna, hogy „investálna” is a dologba. No majd elvállik.

Képviselők

Az iskolaügyben elsők között egy, az MSZP-t „eklektikus néppártnak” minősítő szocialista képviselővel találkozom, akiről időközben az is kiderült, hogy tagja a katolikus újságíró szövetségnek is, de még az EU Tanácsban is visel valami szociális bizottsági tisztséget, sőt a magyar ATTAC*** alapító tagjai közé is tartozik. Ő jelentkezett be a honlapon, amikor fölfedezett bennünket az Interneten. Vannak

barátai Koppenhágában, akiknél minden évben eltölt egy-két hetet, mint írta. Szorgos, többek szerint naiv, megint mások szerint ravasz kis ember. Meginvítál egyik képviselői ebédszünetében pizzára. Nem egészen könnyű megértetni vele (se!) a lehetséges „személyközpontú” felnőttképzés premisszáit. De segít egy kicsit, hogy ő is a „kis emberek” védelmezőjének, és antikapitalistának (!?) vallja magát.

Gondold el, mondom például, hogyha sokakban sikerülne emelni a személyes alkotóerőt, akkor a felelősségszintet is, és akkor lassan eltűnhetne végre a zűrzavaros politikai iszapbirkózás legfőbb oka, fenntartója, mozgatója a „ki tudja jobban mások helyett mi a jó nekik”, „politikai elit” életre-halálra, no és zsebre menő nagyon drága politikai cirkusza. Kicsit rémülten néz rám. Belekerülne néhány generációba, akár néhány száz évbe mondom megnyugtatólag? Ha már elkezdenék végre. Szinte felderülve mondja: „Csak az a baj, hogy mintha minden az ellenkező irányba vinne manapság.” Lám-lám, tárom szét a kezeimet, volna mit tenni. Egyetértőleg bólogatunk.

A hátam mögötti asztaltól felkel valaki, vendéglátóm felugrik és odahívja hozzánk pár percre. Bemutat: Dániából jött, mestersége címere: népfőiskola. A hátam mögül felbukkanó pedig a Fidesz „társadalmi szervezetek, stb.” parlamenti bizottsági tagja, mondhatni, hogy témánk egyik „illetékesebbje”. Jól ügyködik az Angyalállami Hivatal, mosolygok magamban., de az illető hamar lehűt. „A Parlamentet még senki soha nem győzte meg arról, hogy mire is lenne jó nekünk ez a népfőiskola. Tudjuk, hogy van néhány szervezet, de a költségvetésnek csak morzsalékát kapják. Éppen hogy egzisztálnak.” Mármint „szervezetként”? – mondom. Iskola nincs is, illetve csak egy kézen megszámolható kirakatintézmények (mint pl. a dánok által is támogatott Soproni Németh László, amelyről épp a napokban olvastam, hogy lassan átmegegy teljesen „profitorientáltba”). Pedig a mostani nagy civil mozgások idején mindkét oldalnak jól jönne egy, a Dániaihoz hasonló népfőiskola törvény(?) javasлом. Elnézően mosolyognak, és kicsit ütődöttnek gondolnak(?), gondolom. Bevallom, ekkor még nem vettem eléggé komolyan a politikai frontvonalak véres valóságát sem. Később meg már végképp nem akartam. (De erről is bővebben majd később – talán.)

Vendéglátóm még meginvítál az ATTAC Magyarország ezúttal talán sikeres alapító ülésére a Vasas székházba, TGM, és saját maga részvételével is kecsgettete. Elmennék, motyogom, hiszen ha van esélyünk valami emberarcú globalizációra, azt csakis globális civil kurázsitól várhatjuk, a szinte kivétel nélkül összefonódott, és/vagy megszarolt/korrumpált „nemzeti-nemzetközi elitektől”, no és a pénzemberektől aligha. (A talán nem keveseknek csalódást keltő rövid beszámoló az ülésről a maga helyén!)

Rajongó

Könyvtáros-népművelő barátnőm, „tanítványom”, táv-munkatársam, teljesen belelkesül a hírtől, hogy hazakészülök végleg. Szemben azokkal, akik kapásból azt

vágják ki a dologra, hogy „ez talán a legrosszabb pillanat tíz éve” – célozván a „hálózat” kormányára (ugyan melyik nem volt az kisebb-nagyobb mértékben már a négyszögletes kerek asztal paktu-
mai óta?!), a fokozódó money-sodásra, és cuncisodásra, stb. – ő csak azt mondja, hogy sok feladatom lesz, és, hogy úgy-
mond nagyon kellene az ilyen emberek manapság. Egy könyv összeállítására biz-
tat, amiben összegyűjtenék az iskolaügyi írásait, a beszámolókat, és szerény nyom-
datechnikával, de illusztrálva szélesebb körben is hozzáférhetővé, megrendelhető-
vé tehetnénk a dolgot. Hát. Rajtam?, re-
mélhetőleg?, nem fog múlni. Még kis
„álmorajzfüzetemet” is megmutatom ne-
ki, amelyek nagy részéhez a több éven át
leírt álmoszövegek is megvannak.

Egy „álmomandala” a füzetből

Ezt is kiadjuk, nevet (fityingje sincs, mert munkáinak komoly részét önkéntesen, közérdekből, vagy nagyon olcsón végzi). A körülményekhez képest meglehetősen jókedvűen válunk el (és nem csak a kánikulában hűtött helyen méregdrágán, de jóízűen fogyasztott fröccsök, sörök hatására!;-). Néhány nap múlva megint találkozunk. Akkor majd egy délvidéki „fiammal”, Hamvast is értő, értelmező író barátommal akarom őket bemutatni egymásnak. Esetleg megnézzük a Pác munka-vidéóját (az Újvidéki Színház Hamvas: Karnevál darabját) de tervezzük meglátogatni a mester özvegyét is hármashan-

„Beavatás”

Közismert Duna-tv személyiség, hírhedten globalizáció -kritikus íróbarátom neje volt annak idején az első, aki azt mondá a „rendszer-váltáskor”, hogy „Most már az ilyen embereknek, mint te is haza kell jönnie.” Jövök én, válaszoltam, csak azt mondjátok meg mi lesz a dolgom, és hol fogok lakni. „Majd kialakul”, vágták rá férjurával példás összhangban. Nohát szóljatok, hogyha kialakult(?), gondoltam, vagy talán mondtam is. Mindig nagyon kedvesen fogadnak mindketten. Borozunk persze, mán a szerény, ám gusztusos, tartalmas vacsora előtt is, és vendég-látóm vázolja a helyzetet onnan, ahonnan ő látja. Humora épp annyira éles, mint a globál ügyekben, de gyakorta próbálok az „iskolakérdésre” terelni beszélgetésünket. (Hiába no, kevés az az egy hónap, amire a MALÉV-nél még kifizethető árban kapható repülőjegy.)

Mint kiderül meginvitálták a Polgári körök mozgalmába is, és hát egy civil mozgalomnak(?), kapok a szón, mi másra lenne legnagyobb szüksége, mint népfőiskolára. Beszélgetőtársam ugyan szemmel láthatólag, füllel hallhatólag nem igazán érti, mitől is lenne, amit hozok több, vagy jobb, mondjuk a hajdani író-olvasó táboroknál, de hát egyrészt nem a legrosszabb hasonlat, másrészt meg, aki nem vett részt még rajta ugyan honnan is tudhatná miről van szó. Ezt végig kell csinálni ahhoz, hogy bármi lényeges kiderüljön. (Mint minden igazi beavatást is annak idején, vigasztalom magam néha a sok értetlen, és hát nagyrészt kívülről megválaszolhatatlan kérdést hallva.)

Barátom végül is azt ígéri, hogy ha adok valami rövidebb szöveget az ügyről (Hajjaj?, gondolom, szöveg?!) akkor elküldi a mozgalom vezetőinek, és majd rájuk is kérdez. Küldöm persze, de sok illúzióm nincs, mondok. Végezetül kapok egy dedikált példányt legújabb könyvéből: „Ervinnek szeretettel, már megint.” Tényleg megkaptam dedikálva, vagy tizenöt-húsz éve majd minden könyvét, amiért nagyon hálás vagyok, és büszke is a bizalomra. Manapság avval igyekszem viszonzni, hogy „reklámozom” a honlapunkon az újabb kiadványokat. Mert hiszen az írónak mostanában nem elég jól írnia, jó könyvkereskedőnek is kellene lennie, fejtegeti. Tény és való, hogy a csütörtöki foci után együtt cipelünk új könyvéből tíz újabb példányt az Írók boltjába.

Foci és besúgó

A fociról csak annyit, hogy a régi naaagy (Elek-) „tromos” csapatból persze már elmaradtak azok, akik, mint mondjuk a fiatal magyar írók inkább kozmopolita, mint népies vonala (vagy miként is fogalmazzam?!), nem érezték már a dikta-túra vasmarkát, talán egy pályára küldte annak idején őket, a „reformkommunistákkal”, no meg azzal a néhány lézengő „ellenzékivel”. Kicsit kevésbé színes a paletta, viszont talán nincsen már besúgó sem közöttünk?, gondolok író barátomnak egyik hajdani focizó társunkat leleplező szavaira. Az illető bizony sokat jártatta a száját, és valóban nagyokat is hallgatott a foci utáni sörös diskurzusok alatt. Ma MSZP-és képviselő, és gyakran irkál, beszél az emberi jogokról. Érdekes téma:

A besúgás, mint emberi jog. Hm?! Szegény. No nem ennyire egyszerű ez sem persze, de most dül éppen a nagy politikai szemfényvesztő verseny e kérdés körül, és hát semmiképpen nem szeretnék belekeveredni az ügybe, legalábbis azon a szinten, ahol ez mintha csak valami ki tud nagyobbat piszkolni, anélkül, hogy végleg kiborulna a bili ki-mit-tud volna. Az igazi tét ugyanis nem a „hat-m-alom” pénzes-véres játékaik posztjainak újraelosztása, hanem az alapállásunk. Mintha meg lehetne szavazni (bármilyen „többséggel”), hogy az ember úgymond már csak ilyen (olyan, amolyan), hogy besúg, zsarol, kínoz „ha fogják a tökit nekije”****, vagy úgy hozza proletár öntudata, vagy így-úgy, amúgy megfizetik, korrumpálják érte, stb. Személyes ügy ez (is) kérem szépen, és mint minden lényeges kérdés, személyes választ vár, sőt követel. Akárhány és akármilyen kísér-

let tört-én-ik még manapság is kollektív „megoldások”, bűnösségek, sőt ártatlanságok, stb. bevezetésére.

Magam részéről ebbe (se) egyszerűen nem egyezek bele. Amint a Koppenhágai Hamvas Klubban mondjuk: „A szentesítés célozza az eszközt.” Minden más megközelítés „az Antikrisztust idézi”, idézhetnék a mestert. Fejre állhat tőlem akárhány, és akármilyen szintű volt ügynök, szovjet birodalmi szolga, hazakiáruló, újdonsült pénzember, stb. abbéli igyekezetében, hogy valamiképpen utólag is legitimálja a sunyi ügyeit, akkor se. Személyesen hajlandó vagyok megvizsgálni, és amennyire tőlem telik megbocsátani bárki ellenem elkövetett esetleges gazságait, ha olyan helyzetbe kerülök, de ennyi. Az ember tényleg romlandó, halandó, vágyaktól zaklatott, stb. de evvel együtt csudálatos, sőt mindenséges lény. Engem legalábbis ez utóbbi érdekel leginkább! Az éhező, beteg, űzött ember persze nem nagyon tud másra koncentrálni, mint az „ökönómiajára”, de hogy manapság miért hagyjuk, sőt mintha kívánnánk magunkat más profitjéért bűnökbe hajszolni a „gazdag” Euromerikában, az nekem még mindig rejtély. Amúgy meg ezen a „mentális fekélyen” is (hogy megpróbáljak hasznosítani valami morzsát jelenlegi miniszterelnökünk mentálisan gyakorta kissé foghíjas, de mulatságos mondásai-ból is) csak a „népfőiskola”, a személy-felnőttképzés segíthet, tartósabban az biztos. Akkor nem csak nem választana „a nép” többsége valami furcsa eszelősséggel, és/avagy agymosva rendszeresen a saját, családjá és nemzete, országa hosszú távú érdekei ellen, netán megvesztegetni sem hagyná magát, hiszen belátná, hogy sorsában döntően mégiscsak ő az első számú felelős akármilyen párt, avagy vezér próbálja rángatni ide, vagy oda. Ámen.

Ennyit a foci ügyén most. Különben meg, dacára a Király utcai Dózsa tornacsarnok átlagnál nagyobb méretének, légtérének, már egy negyedóra múlva nem kaptam levegőt. Se futni, se passzolni nem tudtam, így a kapuban voltam kénytelen bemutatni néhány bravúrt, persze nem feltétlenül közmegelegedésre. Arra gondoltam, és próbáltam is magyarázni csapatom kicsit hitetlenkedő tagjainak, hogy a trombózisok okán szedett vérhígító lehet ludas a dologban; de hogy mennyire, akkor még nem is sejtettem.

Balkezes magyar ATTAC- alapítás

„Konzervatív” íróbarátomat amúgy majdnem sikerült elcsalnom a Vasas székházba. Mint mondta: „Kalandvágyból” megfontolja a részvételt. De nem jött el. MSZP-és képviselőnknek is fontosabb dolga akadt. TGM-et meg az elnökség szerint halaszthatatlan családi ügyei tartották távol. (A magyar demokrácia nagyobb dicsőségére megszavazták ugyan, hogy az ügy érdekében mégis „jelen legyen” a jegyzőkönyvben. Vigyázat! Ez nem egy följelentés! Jómagam is inkább valahogy kedvesnek találtam a dolgot.) Végül is azért jószerivel egyedül lógtam ki az összetartó és egy-két, a médiából ismerősebbnek tűnő fazonú „nagyobb kutya” által őrizett (?) elvtársi csapatból színes virágos ingemmel, meg egzotikus lakhelyemmel. Illetve volt még egy, önmagát „fésületlen demokratá-

nak” nevező indulatos résztvevő, aki többször próbálta tetemre hívni az elvtársakat (többen tényleg így nevezték, szólították egymást!); merthogy az ATTAC szerrinte sem egy „baloldali” ügy, és senki vezetőnek nem lenne szabad ily módon elijeszteni a lehetséges tagokat nyilatkozataival. Lemorogták a „nagyobb kutyák”. Űsd a jobboldalt, ahol éred.

Gyerekbetegségek. Dániában is így indult, ma meg a havi programokat végigolvasni is egy teljesítmény. Lesz hamarost egy ATTAC Budapest is. No és? Legyen minél több! Lesz majd még Üllői úti ATTAC is, csúszik ki a számon, amint vizsgálom néhányukat az ülés után. Magamnak is furán hangzik kicsit, de már csak otthon válik világossá, hogy mit is bogozott össze az agyam komputere. Beszélgető társaim viszont csak egy kicsit elrévednek, és gépiesen mosolyognak. Talán meg sem hallották. Nesze nekünk „ATTAC Magyarország”. Buuuúú.

A művészttanítás hajdani művésze

Talán tényleg nem mindenki érett még a legalapvetőbb lépések megtételére sem? De hát annyi ellenpéldát láttam a saját szememmel. Itt eszembe jut rajzban és tanításban első mestereim egyike. Még az első napokban fiammal látogattam meg őt és ifjú, új párját. Gyönyörű helyen laknak, amit még a piaci árrobbanások előtt volt szerencsájük egy kivételes külhoni képzőművészeti siker bevételéből biztosítani. A legszebb talán az benne, hogy amerre a szem ellát már csak mező, dombok, erdők, hegyek. Legalábbis a teraszos fronton. Persze nem lehet ez sem háborítatlan több okból egy világváros peremén, de mégis.

A kínai asztrológiában majom jegyű (amúgy meg az egyetemen kínait tanuló;-) fiam hamarost megmássza, mit mássza, megszaladja a legnagyobb fát, és már reccsognak, hullnak is a száraz ágak; gyógyítja. Csak avval az ígérettel jön le, hogy majd eljöhet egyszer befejezni a „munkát”. Sötétbe hajlásig beszélgetünk. Elsősorban a tanítás lehetőségeire próbálok terelni a szót. Hajdani tanítás-mesterem (ma a Képzőművészeti Egyetem tanára) meglepően szkeptikus. Dacára annak, hogy szerintem most is ki tudna hozni „remekműveket” akár egy kisegítő iskolai osztályból, akár mondjuk egy afrikai dokkmunkáscsapatból, vagy amint tetszik. Ma már jómagam is meg tudom ezt tenni. Tőle tanultam meg, hogy mennyire „csak” jó instrukciók kérdése ez (is). De azt mondja többek között, hogy nem időszerű a dolog. Valószínűleg a jó borok hatása miatt is, sokkal többre nem emlékszem. Talán csak még annyira, hogy fiam, aki maga is szkeptikus kissé a munkám perspektíváit illetően, meglepően nagy elánnal védte „álláspontunkat”. Vagyis, hogy igenis általánosan nyitogatható az alkotóerő, ami egy valódi „metanoiához” vezethet. Fiam maga is próbálta már egyszer a „beavatós népfőiskolát”. Akkor annyit mondott utána, hogy csak egy gond van: vajon mi indítja az embereket arra, hogy ilyeneken részt vegyenek; és kinevezte magát „indíttatás-intézőnek”. (No nem sokáig tartott a dolog, de mégis?!)

Csak otthon veszem észre, hogy a gazdag ajándécsomag (egy számozott, aláírt

litó-album pld!) egyik füzetében, a '99-es Ernst múzeumi katalógusban, mindjárt az elején ott a fényképem. Vagy húsz évvel ezelőtti együttműködésünk bizonyítéka. A szöveg is érdekes: „Ami a fotósorozatot illeti, ott az volt a kérésem Lázár Ervinhez (aki nem azonos az íróval, és akivel az idő tájt meglehetősen sokat töprengtünk együtt), hogy egy fekete drapéria előtt olyan mozgásgeztusokat tegyen, melyek az eltűnés, illetve az előbukkanás érzetét keltik. Az a probléma foglalkoztatott: hogyan érhető tetten az eltűnés és a megjelenés a maga érzéki, fizikai, szellemi és lelki valójában egyaránt. Ha látom, akkor van, ha nem látom, akkor nincs? Vizuális szempontból a kérdőjel vált fontossá (fehéren a fehér?).”

Azt hiszem nem kell különösebben hangsúlyoznom miért is vágott mellbe ez az abszolút aktuális emlék-foszlány, az újabb „megjelenést”, hazaköltözést fontolgatva. Fura, hogy nem emlékszem e látogatásból semmi néven nevezhető reakcióra ezen tervemmel kapcsolatban. Igaz ugyan, hogy ebben az időpontban még inkább csak érlelődni kezdett bennem az elszánás.

Ja igen, barátom utóbbi munkái egyre festőibbek, színesebbek, és muzikálisabbak. Mondjam, hogy jók?! Jók bizony. Van szerencsém egy-két régebbi képével együtt élni. Csak ajánlani tudnám egyfajta meditációra. Az újabbak közül a Bartók művekre hivatkozók tetszettek a legjobban, még ha nem is könnyű a személykinyíló-önépítő alkimista vonalat megérezni belőlük első látásra. De emlékszem, ez, a „Mire is jó a művészet?” volt annak idején talán a legprovokálóbb kérdés, amit a GYIK tanárainak és a tanítványoknak feltehettem. Persze engem elsősorban a taníthatóság szempontjából érdekelt, de még így is többen megütöttek rajta, és hát egyértelmű választ csak nemrég olvastam ez ügyben.

Ananda K. Coomaraswamy, a vallástörténész, és művészettörténészek „pápája” egy, magyarul csak 2000-ben megjelent *„Mi a művészet értelme tulajdonképpen”* című velős tanulmányában, előadásában. Csak egy kis töprengeni való: „Sem pénzzel, sem hírnévvel, vagy „művészettel” nem magyarázható a művészet. (...) Művészet az, ami ÁLTAL (kiem. Coom.) dolgozik az ember, feltéve, hogy bírja „mesterségét”, és gyakorolja is „mesterségét”; éppen amiként a megfontoltság vagy a lelkiismeret az, ami által helyesen cselekszik. A művészet legalább annyira nem célja a munkájának, mint a megfontoltság a viselkedésének.” Hm?!

Ó, hogy milyen büszke vagyok arra, hogy se Coom.-it, se Hamvast nem ismerve (mindkettő betiltva akkoriban) fel mertem tenni az eretnekkérdést a GYIK műhelyben, és mertük felfedezni a fent vázoltakat a saját gyakorlatunkban is! Ezért „tanítható”, sőt megtapasztalható a „művészet”, az alkotói alapállás jószerivel mindenki számára. Ismétlem: „csak” jó és pontos instrukciók kérdése ez a dolog is. Aki meg úgynevezett „műalkotásokon” munkálkodik is „csak” alkímiát művel, aminek legfontosabb eredménye személye („mélye” ;-) maga, csakúgy, mint bár-

mely más helyesen végrehajtott cselekedet, munka estében. Ez az „iskola” alapállása is! (Ami a fiam „provokációjára” a látogatás közben előkerülő kis álomrajzfüzetemet**** illeti, kezdem megsejteni, hogy „szakmabelieknek” mutogatni kétes próbálkozás. Magam is tudom, e területen inkább lelkes „amatőr” maradtam, és kis munkáim sem igazán besorolhatók sehová, mert elsősorban „alkimista” céllal készültek, készülnek;-)

A szerelmes muzsikos és a hajnali Pest

Gyerekek el, Ázsiába, Ámérikába (a lányom meg éppen Malagában tanulja a spanyolt;-), stb., de megérkezik Avignonból, egy sikeres („magyar származású”) táncszínházi közreműködés után a mostani képzés muzsikusa. Szabados tanítvány ő is persze, mint a többiek, akik eddig részt vettek – mesterük „pilisi” nyomán(?), valamelyik képzésen. (Zenész nélkül elképzelhetetlen is lenne a dolog!) Barátom, „fiam” ő is. Szerelmes, és úgy tűnik semmi nem tudja meggyőzni arról, hogy érzelmei viszonzatlanok, okos, szép, érzéki választottjától. Őt kilót fogyott, amint mondja a telefonba. Már elképzelni sem tudom, hogy néz ki, az amúgy is olykor már szinte áttetsző kis figura. Ő egyébként a Hamvas Karneváljából készített Újvidéki színházi előadás, a Pác zeneszerzője is. (Amely előadás, miközben „megnyerte” a Kisvárdai Színházi Fesztivált, általam mértékadónak tartott emberek részéről is szinte érthetetlen, és úgyszólván teljes elutasításra talált. De erről külön dolgot ígértem az alkotóknak, és majd abban igyekszem helyretenni a reakciókat is!)

Délvidéki barátunkat vagy hajnali 5-ig vigasztaljuk, és hallgatjuk az avignoni történeteket gyermekkori barátjával a szintén délvidéki íróval, és még egy szűkebb hazájuk béivel. Ők egyébként nem tekintik „anyaországnak” Magyarországot, viszont meglehetősen elégedetlenek a testvérek „magyarságával” úgy általában, és leginkább egyenként és a konkrét ügyekben. (Van szerencsém végighallgatni egy Pannon rádióműsort is a „szegény” külsországi magyarok bevándorlási vesszőfutásáról, szembeállítva bármely náció pénzeseivel. Háát. Ha nem lennék magyar állampolgár többször is meggondolnám belefogjak-e a letelepedésbe. Még így is. Igaz, a tényleg többé-kevésbé demokratikus Dániában sincs ez nagyon másképpen.)

A hajnali Pest kihalt, csak kutyások, és műbőr autóstáskáikat a hónap alá szorított „házmester és mszp-és kinézetű” (így valahogy!) nyugdíjas korú, vizslató szemű férfiemberek sertepertélnek az utcákon. Seholy egy vidám társaság. A cucilizmusból örökölt atavizmussal hirtelen magam is igyekszem úgy tenni, mint aki akár munkába is mehetne. De nem állhatom meg, hogy ne játsszak kicsit a helyzettel. Kis barátaim módján hol átlépek a repedéseket, hol nem, és előre, hátra tolatok, ugrok egyet néha. Amikor hátrasandítok, látom, hogy több szempár is figyel, ki tudja miért is. Mintha követnének ezek az öregek, vagy csak olyan sokan vannak az utcán? Para.

A mester özvegye

A mester özvegyét pedig végül mégsem sikerül meglátogatni. Ha helyesen veszem ki az események lényegét, akkor a hölgy (aki, amikor nem hihetetlenül okos, és mély, akkor egy bizánci császárnő.:-) a beígért látogatásunk általi „veszélyre” hivatkozva, kivítette magát a szentendrei öreg kertbe, a mester kertjébe, amúgy mintha vonakodó gondozóival, „felvigyázóival”. Miért jelentett volna veszélyt a látogatásunk? Hát ezt csak találgatni tudom, de tény, hogy amikor felbukkanok (néhány évenként egyszer) akkor a Hamvas ügyben eddigi legnagyobb seftelő, külhoni nő, és az életművet (az özvegy instrukciói alapján) gépbe író, karmaiba került volt tanítvány szinte mindig felbukkannak. Ezúttal a velem együtt látogatást tervező könyvtáros barátnőmtől megtudom legalább, hogy miért is. „Az Ervin az, aki meg akar élni Hamvasból.” – terjeszti rólam az üzletasszony. Ha-ha-ha! Ez lett a sok-sok éves, a mestert, de főképpen legfontosabb gondolatait közkinccsé tenni kívánó, amúgy, igen szerény bevételeimhez képest szerfelett költséges munkámból. (Persze jellemző, hogy ki mondja;-) Kimehetnénk Szentendrére, kedvünk is volna ott beszélgetni az özvegygel, de az illető nőhöz egyikünknek sincs kedve. Márpedig ott lesznek, derül ki a volt tanítvánnyal folytatott telefonbeszélgetésből. Hiszen azt mondtam, jut eszembe(?), hogy haza akarok költözni, és a további iskolamunkát is szerettem volna kicsit megkonzultálni, ráadásul harmad magammal. Netán „le akarjuk nyúlni” az özvegyet, gondolhatják talán az ebben sántikálók. Ajjjaj.

Megengedem magamnak azt a tréfát, hogy csak a késő délutáni, megbeszélrt időpont előtt fél órával mondom le a találkozást. Addig talán az özvegy is kiélvezheti a kirándulást(?), reménykedünk benne.

Kendo és rózsaszínű kombiné

Barátom, volt sógorom, szintén zenész, és szintén Szabados-tanítvány, ráadásul kendo, azaz a japán „bambusz kardvívás” Európa- és Világajnoka; bizony (meg fafaragó, vadász-halász, borkészítő + minden;-) meginvitál a Kendo Hungária kupára. Ez egy nemzetközi verseny egyéniben és klubok számára. Valamikor magam is kacérkodtam e harcművészettel (mint majd minden, a japánok által tökélyre csiszolt zen-buddhista műfajjal). De részben a felszerelés hajdan nagyon drága volta, részben a tanítás felé elhúzásom okán csak egy bot-kátáig jutottam a dologgal, azt is csak egy színházi előadás kedvéért. (Dürrenmatt: *A vak?* kétszereplős változat; játsztuk csűrben és a Várban is.) Viszont élőben soha nem láttam komolyabb nemzetközi kendo-versenyt sem, hát még barátaimat vívni, ezért elhatározom, hogy elmegyek.

A Bp. Rendőr SE sportcsarnokában van az esemény a Vágóhíd utcában. Oda vezető utamon látom az új Nemzetit a villamosból. Örülök persze, hogy megszületett végre, de valahogy nem vágyom körül-belül rajongani. A helyét meg (még?) egyáltalán nem értem.

A Vágóhíd utca olyan széles, hogy hatalmas csordákat terelhetek végig rajta

annak idején (vagy mit tudom én). A vasárnapi táj kihalt amúgy rendesen. Óriási épülethez érek, több száz méteres út vezet a grandiózus bejárathoz, színes, több-nemzetiségű zászlók lengedeznek, na gondolom, helyben vagyok.

De nem, ez csak a pénz, a fogyasztás egyik új temploma, valamilyen nagyképűen hivalkodó „Ház” örökkön nyitva tartó (?) bevásárló központja. Ránézésre van vagy kétszer akkora mint az új Nemzeti! A parkoló öre viszont, korából ítélve is „régiből BM-es motoros” lehet, egyből elmagyarázza, hogyan is találom meg a szomszédban rejtőzködő tornacsarnokot. A sorompónál csak annyit kell mondanom, hogy barátaim hívtak meg a versenyre, szinte tiszteleg a fiatal ór. De nem sok „mezei” néző lehet jelen, azt hamar be kell látnom. Zártkörű „Kánaán” vár. A rekkenő hőségben a nyílt vízű medencében lubickoló rendőrökkel, rokonaikkal és ismerőseikkel (gondolom én), „filléres” büfével, no és nem utolsó sorban az egyik legemberpróbálóbbról és építőbb „sport” legjobbjaival a szellős tornacsarnokban. Ráadásul majd minden csapatban van egy-két nő is. Barátom párja is ott van. Már lement néhány kör a csapatversenyeken mire megérkezem, de ők még igencsak versenyben vannak.

Ha az ember nem igazán tájékozott abban, hogy a két helyszínen a három-három (majd kivétel nélkül japán) bíró mit is integet a kis piros, vagy fehér zászlókkal (maguk a versenyzők sem mindig, amint bevallják később;-), akkor is hamar ráérez arra a manapság már szinte hihetetlen rituális összpontosításra, „vallásos” önfeladásra, páros küzdelemre (egymásért!?) ami e tradicionális diszciplína lényege. Több óra múlva barátaim ezúttal negyedikként zárnak, nagyon boldoggá téve a harmadik helyükkel egy német egyetemista klubot. Barátom házat épít, sokat hahnizik, turnézik népszerű zenekarokkal, és ezért már vagy két hónapja nem edz rendesen, mentegeti magát. De nincs miért. Az ő példája nyomán (is) már ott vannak a fiatal magyar győztesek (a döntőben két magyar csapat!), akik egy kis magyar falut „feltettek a világtérképre” kendo Világ-, és Európa-bajnokaikkal. A verseny után pedig vizsgák következnek. Felőlem nézve baloldalon a gyerekek, jobbra az ifjak, összesen lehetnek vagy háromszázan. Párosával „lépnek föl” a vizsgabizottság előtt. (Közöttük barátom tizenéves kislánya is.) A többiek ott fognak ülni több órán keresztül, a hagyományos pózban és felszerelésben, amíg mindenki nem végez, tudom meg barátaim révén megismert – szintén kendo-s újdonsült „szakértőmtől”. Elmondhatom, hogy kivételes élménnyel lettem gazdagabb ezen a napon.

Láthattam egy meglehetősen szép számú nemzetközi gyülekezetet a legősibb, avagy legeredetibb emberi eredményeket praktizálni (pénzre, szponzorra, közvetítésre stb. való kacsingatás nélkül), olyan fizikai és szellemi kondícióban, aminek elérését legalább megkísérelni minden magára valamire adó iskola, képzés, csapatépítés célkitűzésévé kellene, hogy tegye. (Mármint ha nem pénz és gazdaságkor profithajszája diktálna majd' mindent egyre kisebbé váló bolygónkon. Ghrrr.)

Közben egy nő

Alighanem nagyrészt a kendonak köszönhetem az utóbbi időben igencsak kivételes nő élményemet is ugyanez alkalomból. Barátaimnak, „tanítványaimnak” – talán kissé a megengedettnél nyeglébben; de inkább csak a meglepetés miatt – így kezdtem tanulságként (is) a beszámolót: „És akkor ott ült szemben velem egy nő, aki legalább tíz percig szemrebbetés nélkül nem hazudott a szemembe!” Értve ezalatt persze, hogy semmi módon nem akarta kijátszani, vagy eladni magát, és miután minden szavát komolyan (avagy viccesen) véve reagáltam a szavaira, ő is így tett az én hozzászólásaimmal. Megdöbentem. Amint elfogultság nélkül, beleélve magát a dologba, közelmúltbéli törökországi látogatásáról mesélt, a nekünk jó esetben belülről ismerős pénztelen „ázsiai” békéről, de komolyan fontolóra véve még a többnejűség kérdését is, valósággal beleszerettem. Persze csak úgy, inkább megtisztelni akarván, hiszen nem nagyon akarom már rásózni ezt az egyre természetesebben romló figurát senkire. (Nem mintha nem szeretném, ha valaki ezt ki tudná kényszeríteni belőlem, avagy el tudna csábítani!;-)

Ide tartozik azért az is, hogy amint eldöntöttem, ha egy mód lesz rá, hazaköltözöm, egyre több érzéki, csábos nőt láttam meg otthoni útjaimon. Pedig a kb. öt éve tartó Dániai cölibátusom, jobban mondva férfiúi sztrájkom nyomán azt képzeltem, hogy már megmaradok az embertársi részvét és a némileg még mindig nyugtalanító (röntgen) képek szintjén, ami a hölgyeket illeti. Merthogy miért is? Kérem szépen, erre felé, vagyis „a szabad, demokratikus nyugaton” a női alapállást nagy vonalakban talán így lehetne leírni: „Kellene ugye? No hát, ha úgy viselkedsz, ahogy nekem tetszik, akkor nincs kizárva. Miért pont veled ne? De akármi lesz, tudd, hogy ez egy egyszemélyes projekt a részemről, és ÉN vagyok a főszereplője. Akkor rúglak ki, amikor akarlak. Mi az, hogy mi az, ami nekem tetszik? A periódusaim, a legújabb gurum, a barátnőm, vagy a szél majd megmondják; basta.” Nem tudom, ki hogyan van vele, de ezek a különben sokszor meglehetősen jó kiállású, sokat meztelenkedő, provokáló, („Ne nézd ha zavar!”) őrmesterjárású, egyébként dolgos, és úgymond önálló nők engem nem vonzanak egyáltalán. Vagy mondjuk úgy 3 méter távolságig. (Bizonyos tünetekből ítélve vannak kivételek, de valahogy nem sikerült találkoznom velük.) De hallottam én a panaszt itt felnövő több náció kamaszaitól ugyanúgy, mint olvastam kétségbeesett dán férfi, sőt női írásokat, elemzéseket is a „csendes matriarchátus” mérgéről, és a várható súlyos társadalmi következményekről. Mást ne is említsek, csak az „egyedülálló” anyák gyerekeivel, a jövővel kapcsolatos súlyos tapasztalatok kapcsán. Persze, amíg a piacnak szüksége van rájuk, nem sokat tehetünk, úgy néz ki. Igazában már csak az bosszant, amikor megjelennek mondjuk Nepálban, és segítségük legelső ellentételezéseként a könnyű válási lehetőség megteremtését követelik. Búuuuu. (No de erről az egészről már eleget panaszkodtam az Interneten, a „magyar-dán Hüperion” esszéféleségeimben). Mindenesetre egyik feldobó élményem volt az itt említett találkozás egy érdekes, értelmes, ön és egyedülálló magyar nővel, akivel

beszélgetésünk során igazán felüdítő volt például, hogy egyikünk sem monologizált.

Persze meghívtam Kopiba (mint mindenkit, aki szépen nézett rám legalább, mondván, hogy: „Addig gyertek, amíg ott leszek!” ;-)) megadtam az összes elérhetőséget is, és még mindig álmodom róla, hogy megpróbálkozik valamivel. Ha, ha, ha. Amikor eljöttem a csarnokból (a vizsgát már nem várva végig), a Nagyvárad tér felé vettem az irányt, mert úgy emlékeztem, hogy arra jár egy villamos, amivel egyenest a Keletihez húzhatok. De mindenekelőtt egy vécét kerestem. Az aluljáró körbe volt plakátozva nyilakkal, és feliratokkal: „Toalet!” de hogy, hogy nem egyetlen nyitott ajtót sem találtam, nemhogy vécét. Az aluljáróból felbukkanva szemem az Orczy kert főbejáratára esett. Tudtommal még soha sem voltam benne, és hátha máshová nem, valami bokorba majdszak sikerül kiadni a fáradt fröccsöket, gondoltam. Amint befelé haladok a szép nagy, foci pályás kertben, egyre erősebben hallok: „Kombiné, kombiné, csipkés kombiné.” No és a látvány: több száz nyugdíjas korú táncos mulat, táncol az élőben nyomott „lakzilajcsis” (?) repertoárra. A hölgyek – úgy 70 körül és túl – felcsillanó szemmel követnek, amint a büféhez megyek rendelni egy fröccsöt, no és megtudakolni hol is van a vécé. Hiába no, nem lehet kinőni a „szerelmes” igényeket, legfeljebb a bőrünket, testünket. Igyekszem úgy tenni, mint aki nincs ott (miért okoznak felesleges csalódást, ha nem muszáj?) azután meg előveszem a fényképezőgépet, mint valami újságíró-féle (hiszen amúgy zsebemben a skandináv-magyar újságíró igazolvány ;-), bár a Nappal szemben állok. Végül is egy szemeit gyanúsán a földre tett hátizsákomra függesztő, meghatározhatatlan korú és nációnjú vaskos alak körülöttem sertepertelése elég okot ad arra, hogy hamarost kifele induljak a villamosmegállóhoz. (Miért hozzam olyan helyzetbe, hogy megpróbálja elcsórni esetleg?) A villamos tényleg a Keletihez visz, amint vagy 25 évvel ezelőtről emlékeztem rá.

Mester és forradalom

Zenész barátommal, munkatársammal meglátogatjuk a nem csak műfajában, de emberségében és magyarságában is példaadó muzsikust. Aki ráadásul nem csak, hogy eljött tanítani egyszer velem a Pilisbe (hihetetlen alázattal végigcsinálva), de még egy egyesület elnöki pozícióját is vállalta volna, hogy tovább vihessük az iskolaügyet netán. (Talán már mondanom sem kéne, hogy a „szakmabeliek” elszabotálták az egészet. Vagy nem értették mit is(?) nem(?) tesznek, vagy.) Borozunk (jómagam ásványvízzel, ahogy szoktam az utóbbi években), és hallgatjuk vendéglátónkat, hol megrendülten, hol mintegy felszíva tanító szavait. Forradalomról beszél többek között, ami nélkül, szerinte elvész a nemzet, az ország. Nem csak tőle hallottam már ezt, és elég jól látom – azt hiszem – miért is látszik ez felőle ennyire erősen nyilvánvalónak. A pénz globál-malmainak urai, s hazai helytartóik semmi jót nem ígérnek nekünk sem, az biztos. Ha megcsinálják a földkiarúsítást. Hajjaj! Magam is ott leszek, ha muszáj – mondom, furulyával a

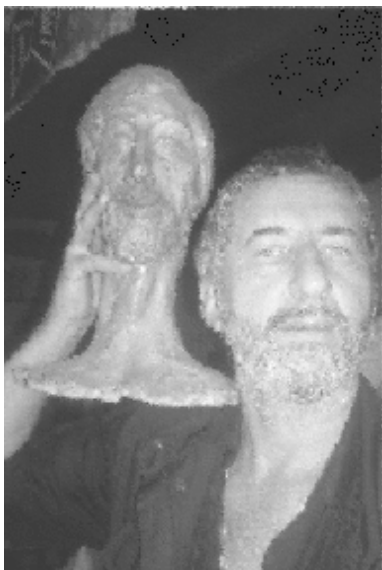

kezemben, és igyekszem majd nem gyilkossá tenni senkit; de valahogy nem tartom elegánsnak a dolgot. Szinte fölém tornyosul a kis konyhai asztal szembeni oldalán: „A véráldozat nem elegancia kérdése.” Amit készséggel belátok, csak valahogy viszolygok attól a gondolattól, hogy „ezek” ilyen hogy ne mondjam kétségbeesett, sőt végtelen lépésre kényszeríthetnek bennünket(?), próbálom magyarázni. Hiszen jószerivel még nem is próbáltuk a személynitogató, felnőtt-képző iskolát. No és a gyerekek.

Azután beszélgetünk még, nagyon mélyen a zenéről, az igazi(?), zenére alapozott(!?) iskoláról, és – a nőkről! „Miért nem elég nekik, hogy e-világi, érzéki életünket teljesen uralják? Miért kell provokálniuk, sokszor, míg meg nem vadul a férfiember?!” tisztel meg avval, hogy mintha tőlem várna valami magyarázatot. Csak nyökögők. Hatalmi harc, butaság, szent gyilkosság. Hm?! Szinte kimerülve jövünk el, annyi sok jót, szépet és keményet hallottunk, oly sok nehéz kérdésről váltottunk szót.

Az utcán barátomhoz fordulok. Te mit szólsz ahhoz, hogy vendéglátónk sejtette velünk, miszerint netán az előző kormány miniszterelnöke lenne, lett volna légyen (?) az álsruhás „szakrális király”?! (Jómagam, bevallom, nem tudom nevessek-e - no nem éppen jó kedvemben – avagy sírjak.) Nem tudom? – von vállat, de látom rajta, hogy ő is hajlik a feltevésre, vagy inkább remélne. Hááát. Nincsenek egyedül. Ahová most megyünk tovább, volt sógoromhoz, barátomhoz, ott is összevitakoztunk már ezen a kérdésen. Mit vártok egyáltalán egyvalakitől, röpködjön bár fölöttünk arany szárnyakon – próbáltam érvelni – helytünk senki semmi lényegeset nem tudhat jobban, röpkölni sem. „Példát fog mutatni.”(?) – hangzik legjobb esetben a válasz.

No hiszen, gondolom, merthogy hangosan kimondani mostanában nincs itt az ideje, annyira nagy az elkeseredés. Mintha „csak” példák hiányoznának. Hála az Égnek (vagy, amint tetszik;-) példában, de leginkább kivételben azért nem szükölködünk. Azt látom viszont, amerre nézek, hogy hiába a manapság rengeteg hozzáférhető irodalom, csinálnak magad kézikönyv, és ilyen-olyan guru, vezér, a hétköznapi ember általában szinte elképzelni sem tudja, nemhogy kipróbálni, mit is tesz a „saját” alkotóerő, és az igazi felelősség. Persze a piacra idomító iskolákban, tanfolyamokon ezt soha nem is fogja megélni. Ugyanezért azt sem tudja felismerni, hogy ki is az a

szellemi ember, akire egyáltalán érdemes odafigyelnie. Az biztos, hogy az illető soha nem fogja avval kecsagetni, hogy megtalálta számára (is) a csodaszert, neki csak követnie kell, és akkor. Búúúúúúú. „Recept nincs”, írta a mester, és ebbe előbb-utóbb bele kell törődnie mindenkinek. A beszámolók szerint, ha előbb nem, hát a halálos ágyon. De persze értem miért is a nagy szomjúság-éhezés, akár valami emberileg követhető magyar vonalra, akár vezérre a teljesen embertelen piaci ördögszekérrel, vagy úthengerrel szemben.

A taxiban, amivel továbbmegyünk Óbudára, kifaggatom a sofőrt, mi is a helyzet szerinte. De nem is kell faggatni, dől belőle a sértett szó. Igen, ő is forradalmat emleget. Két kisgyereke van, de az a jövő, amit a „cucilista hálózati kormány” képvisel, nem jövő a számára. Nem magyar, és nem európai, és nem embernek való. Csalók, hazugok, sunyi hazakiárulók valamennyien. Megpróbálok közbemotyogni egy-két kérdést arról, hogy mit is csinált, meg főként nem csinált a „polgári oldal”, amíg hatalmon volt, de látom, hogy e taxisofőrrel sem fogjuk megvitatni a kérdést.

Lehet találgatni, kinek a malmára hajtja a vizet, ha az ország két fele nem beszél egymással, és az önkritika ki van iktatva mindkét oldalon (amely „oldalak” azért naaagy vonalakban ugyanannak a pénzvonalnak dolgoznak ám!). Nos?

Ó, hogy mennyivel „könnyebb” lenne a barikádra menni, mint iskolát próbálni alapítani. Az önként felnőni kívánó polgárok mellett netán még a „lumpenproletároknak” és „megélhetési bűnözőknek” és „munkanélküli munkakerülőknek” kikiáltottak részére is, hátha ők is emberek, csak kicsit másképpen lettek hülyítve, mint mondjuk a (meggyötört Földön, több milliárdnyi nyomorgó, éhező, szomjazó, haldokló közepette!) „gyarapodó polgársággal” kecsagetettek – gondolom magamban, miközben persze sok sikert, az igazság kiderülését, meg ilyeneket kívánok a taxisnak, amikor kiszállunk, kezét fogunk. Most már látom, hogy nem állhatok be egyik politikai táborba sem, még ha volna is néhány alapvető dolog, amiben mélyen egyetértünk, különösen a „nemzeti oldalon”. Mint „néptanító betyár” azonnal hitelemet veszteném, talán még önmagam előtt is.

Csak a SZEMÉLY igazi alapállásának alakulása számít igazán – vígasztalom magam. „Így meg nem lesz iskola soha”, vigyorgok a saját képembe titkon. Minden oldalról visszhangzik ugyanis az, „aki nincs velünk az ellenünk” csatakiáltás. De mégis, inkább a „senki földje” aknáí, mint az átláthatatlan zavaros pátoszban, vagy a még átláthatatlanabb hálózatos konspirációban keverés, döntöm el, egyelőre legalábbis. Ha egy kézen megszámlálhatóak is, de nem a legrosszabb társaság a hasonló „felnótások” köre: Síklaky, Lányi.

Szobor

A sok kisebb-nagyobb találkozás, látogatás között most is a fontosabbak közé tartozik a szobrászművésznővel való találkozás. Tőle is sokat tanultam, inkább a tanítást, illetve a gyerekek alkotó helyzetbe hozását illetően annak idején. Az első telefon során a mama veszi föl a telefont. „Ó maga az? Tudja, amikor bemegyek

a műterembe meg szoktam simogatni a fejét.”, nevet. Tényleg ott van a vagy 25 évvel ezelőtti portrém, és hát ezúttal le is fogom fényképezni, határozom el. Meg is teszem, noha ez a látogatás a Százados úton röpkére sikerül. Úgy tűnik a művész nő végül olyan partnert talált élete érettebb periódusára, akinek igencsak ad férfiúi szavára. Még a szobrászatát illetően is, amiben eddig végképp befolyásolhatatlan és hajthatatlan volt. De erről ennyit ezúttal.

Még azt sem tudtuk igazán megbeszélni, hogy legutóbbi, indiai beszámolójának miért is volt utolsó mondata az, hogy: „Újjá szeretnék születni.” Mindezt a Gangesz mellől, ahol időtlen-idők óta folyamatosan hinduk milliói imádkoznak azért, nehogy még egyszer végig kelljen csinálniuk ezt a kemény földi „iskolát”! A hölgy(?) ha jól emlékszem – avval a kétértelmű tréfával üti el a kérdést, hogy: „Megérdemlem, nem?!” Háát.

Ideiglenes lakásomban olvasom el az ajándékba kapott kis könyvében ajánlásoként aláhúzott rólam is szóló fejezetet. Ide írom egy részét: „Két történet tizenhat képben. 1982-ben beállított Sz.-hoz [akkor a művész nő férje!] egy magas, vékony vörösesharna fiú, azt mondta régi tanítvány*****, kíváncsi mi van a mesterrel. Elmondta mi történt vele azóta. Magas alkata miatt kicsit púposnak tűnt, le kellett hajolnia a kisebbekhez. Egyszer Sz. megkérte üljön neki háttal modellt a fotózáshoz. Jó, mondta a fiú. Fekete háttér elé ültette a mester, és azt mondta: most fordulj beljebb, még beljebb, teljesen bele a feketébe. Jó, mondta a tanítvány, de miért? Nem tudom, csak sejtem, de tetten akarom érnit(?). A sötétséget, vagy engem? A kettőtök viszonyát(?). És a mi kettőnk viszonyát, mondta a tanítvány. Később tanárrá vált a mester mellett, majd külföldre távozott. Miféle külső, vagy belső sötétségeket figyel most?! Szentiván éj az, vagy az ismeretlentől való félelem?”

Hosszasan? és talán némileg büszkén is – kommentálhatnám persze a történetet (meg amivel még hosszabban folytatódik a könyvben), de inkább megpróbálok nagyon tömören válaszolni a költői kérdésre: „Minden sötétségek és fények káprázatai közepette a legnagyobb érdeklődéssel azt figyelem aki-ami figyel bennem.” (Vagy kicsoda-micsoda?!;-)

Tanfolyam és kórház

No de közben elrepült a három hét, elérkeztünk a legfontosabb állomáshoz. A képzésnek ezúttal az a címe, hogy: „Értelmiségi csapatépítő tréning.” Alapjaiban ugyanaz, mint az első ilyen jellegű „bemutató” a Pilisben, és azóta is mind. Ezúttal azonban (mint már többször azóta) van egy „területfejlesztői” szakmai része is a kurzusnak. Kész csoda, hogy az őspesti, de meggyőződésből hosszú évek óta vidéken élő szervező hölgynek (aki szintén ott volt a Pilisben) megint egyszer sikerült megpályáznia a szükséges pénzt. (Bár, ha jól rémlik olyan EU „támogatásról” volt szó, ami már egyszerűen elveszett volna, ha nem csinálunk vele valamit! Hát igen.) Miután ez a negyedik hét, elfáradtam alaposan. Nem iga-

zán tett jót az sem, hogy mintha Magyarországon még Dániához képest is sokat kellene inni és éjszakázni ahhoz, hogy valami történjen valakivel, valakiben. Már ekkor egy ideje baj van az emésztéssel, és elég rossz a közérzetem is, de azért jókedvűen indulunk kocsival Pestről a muzsikussal. „Sofőrünk”, aki önszorgalomból, saját költségén fuvaroz le bennünket a déli határra (sőt útközben még egy ebédet is fizet mindannyiunknak!), szintén részt fog venni a bentlakásos egy hét ösz-szes programjában. Egy Budapest környéki kisvárosban fölveszünk még egy részt-vevőt, könyvtáros barátnőmet, aki „tobábbképzésre” jön, hiszen már több alkal-mal vett részt a dologban, sőt, volt már szervező is (a később Hamvas nevét fölvevő könyvtárban).

Mindenki fáradt, sokat viccelünk hát. Magam részéről többek között azt mondo-gatom, hogy „csak ezt a kurzust végigvigyem, panaszt teszek az Angyalállami Hi-vatalnál, és átszereltetem magam a dánokkal, mert ez a boros-víz üzemanyag mintha már elavult volna”; meg ilyeneket. Ó ha tudtam volna milyen hamar telje-sül az óhajom. „Sofőrünk” azt mondja, hogy talán mégiscsak jobb lenne Magyar-országon, olyan nyelven, amit jobban bírok. Elég, ha egyszer komolyan berúgok, és kórházba kerülök, mondja. Visszatekintve megdöbbenő, az akkor csak viccnek szánt megjegyzés; de ne szaladjunk annyira előre. Megérkezünk ugyan rendben, és bejárjuk a tanfolyam helyszínét, a különben bio kísérletek, és termelés központ-jának is indult, de mostanában leginkább csak különféle oktatásnak otthont adó Kúriát, és tanácskoznak szervezőnkkel, vendéglátónkkal is. De már lefekvéskor van valami rossz előérzetem, alig merek elaludni. Nos, hajnalban iszonyúan szor-ongva riadok fel. Nem tudom mi is a baj, de az biztos, hogy a szívem ugrál, és alig kapok levegőt, és. Azért átgyalogolunk szervezőnk házába reggelizni, megbe-szélni a napot. De már azzal kezdem a reggelinél, hogy muszáj orvoshoz mennem. Hiszik is meg nem is. Nem látszik rajtam talán igazán, hogy valami a határra ért bennem. De azért „sofőrünk” elfuvaroz, a körzeti orvoshoz, és még az adminiszt-rációt is sikerül neki úgy elintézni, hogy egyelőre nem kavarjuk bele a dologba a dán betegbiztosítást, hiszen egyikünk sem tudja igazán, hogyan is állunk az ilyes-mivel. A doktor (mint később kiderül a legközelebbi kisváros kórházának volt ve-zetője) nem talál ugyan semmi igazán különösét meghallgatván, kopogtatván, de beutal EKG-ra volt kórházának ambulanciájára.

El is autózunk mindjárt. Egy kis adminisztrációs zűrzavar után (itt már muszáj azonnal a valódi papírokkal fellépni) még az EKG vizsgálat is megtörténik, ami azt mutatja, hogy a szívemmel nincs baj. Igen ám, de a fiatal ügyeletes belgyó-gyász orvos nem hagy békén. Hallgatózik, és főként sokat kérdez. Amint meghall-ja, hogy napok óta fekete, „szurokszerű” a székletem elem áll, és azt mondja: „No akkor innen most már csak akkor mehet ki, ha aláírja, hogy saját felelősségé-re hagyja el a kórházat.” Merthogy, amint elbeszéléséből kiderül, a tünetek alapján vérzik a gyomrom, és a vérhígítóval, amit szedek (mélyvénás trombózisaim óta) bármelyik pillanatban meghalhatok. Nesze nekünk tanfolyam, látom kísérőm sze-mében a rémületet.

De az orvos nagyon meggyőző, és hát hajnali ébredésem óta magam is tudom, hogy valami nagy baj van, lett. Amint beleegyezem a kezelésbe azonnal lefektetnek, és betolnak az „Örző kórterembe”, ahol infúziót kötnek a kanylbe, amit hamarost a bal karomba illesztenek. Már az ambulanciáról mobilozunk a szervezővel és a többiekkel. „Avval segíthettek a leginkább, ha szépen végigcsináljátok az egészet.” – mondom, és az első reakciók biztatóak.

„Meg fogjuk csinálni.”

Alig két óra múlva megjön a kórházba az első küldöttség „sofőrünkkel”. Muzikusunk szkeptikus: „A beavatás részt ki kéne hagynunk, mert azt senki nem tudja megcsinálni helyetted”, mondja.

Hümmögök, de hát mit is válaszolhatnék?! „Sofőrünk” viszont már humoránál van: „Jó kis vizsgát találtál ki nekik”, hunyorít rám, és nevetünk. Még aznap este eldől, hogy az időközben megérkezett pszichológus-szupervizor hölgy, akivel most már harmadszor dolgoztam volna együtt, elmeri vállalni a vezénylést. „CSAK” ÍGY! Milyen jó is, hogy a legutóbbi tanfolyam szinte minden fontos perce (vagy 24 óra) videón van, és el is hoztam a VHS változatot, örvendezek magamban. Már amennyire tudok. Ugyanis kezelőorvosom titokban, arra az elbeszélésemre alapozva, amivel a három hetes, kissé tényleg elszállt boros-vízivást is leírtam neki, alkoholistaként is elkönyvelt, sőt „delírium trémens”-t is diagnosztizált. (Mindezt úgy, hogy amint később elmesélte soha életében nem ivott egy pohár bort! Egy antialkoholista, amint iszákost kezel!) Mindez csak annyiban volt érdekes (túl azon, hogy immáron legalább papírom van a „delíriumról”, mint annyi naaagy embernek;-), hogy a legvadabb, például epilepszia elleni nyugtatókkal is ellátott. Nincs kizárva, hogy néminemű zavarodottság volt érezhető rajtam, ami a halálos fenyegetésre következő normális megrendülésen túl abból is jöhetett, hogy a véralvadási értékem a nemzetközi szabvány 2-3 közötti értékből 6,05 (!)-re hígult, és hát akár az agyamban is szivárogni kezdhetett, mint az emésztőrendszerben. Bizony-bizony mégiscsak nagyon érzékeny ez a mi állati bio-kémiai rendszerünk.

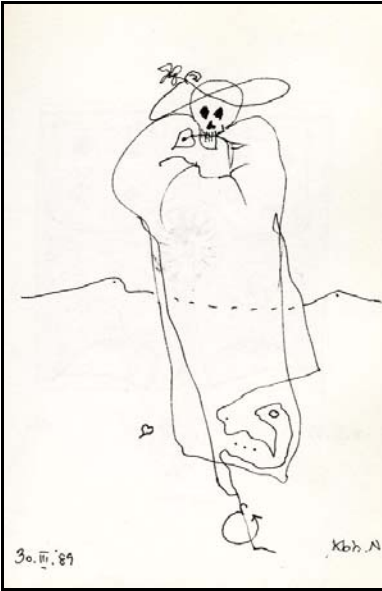
Tanítások és tanulságok

Azt kell mondanom ugyan, hogy közben, noha két napig egy falatot sem ehettem, és folyamatosan kaptam az infúziót, a napi rendes látogatókkal szépen tudtam konzultálni a képzéssel kapcsolatban felmerült összes kérdésről. Sőt, miután amíg ott fekvüdtem más nem került az „örzöbe” (amint valaki elmondta a nyaralási időben az emberek elhalasztják a betegségeiket;-) a mobilomat is sűrűn tudtam használni. Amint pedig lealkudtam egy kicsit a vad nyugtatókat (néhány nap múlva legalább már nem vénába kaptam, végül meg csak tablettaként) a helyzet „fekete humorát” is tudtam kicsit élvezni. „A szimultán pofon esete” – gondoltam Hamvas Karneváljából a beavató Márkus mesterre. Nem elég, hogy közérzeti és üzemanyag panaszaimat (lásd kicsit fentebb!) egybül meghallgatta az „Angy. Hiv.”, de évek óta vonakodó társaim az iskolaügyben rákényszerülnek arra, hogy maguk is

kipróbálják a modellt. Mégpedig, a napok múlásával egyre biztosabban látszott, nem is akármilyen sikerrel! A „beavatások” előtti délutáni konzultáción még videó üzenetet is küldhettem a résztvevők bemutatkozó videójára válaszul. (Kezelőorvosom erre a hírre kicsit hitetlenkedve nézett, lehet, hogy ezen beszámolómat is a 'delírium' rovására írta, hiszen ez vasárnap délután történt, és mire ő hétfő reggel bejött, a szemtanú személyzet teljesen kicserélődött;-) Az utolsó este kapott SMS már szinte diadalmas volt: „A modell 100 %-ig működik, még elrontani is nehéz.” Vagyis az instrukciók elég kicsiszoltak ahhoz, hogy, aki tudja miről is van szó (mert maga is végigcsinálta legalább egyszer!) le tudja vezényelni az egészséget. Ez sokkal-sokkal jobb hír volt, mint ha megint csináltam volna egy „mutatványt”, gondoltam, és mondtam is nagy örömmel mindenkinek, akivel találkoztam, vagy beszéltem.

Azóta azt is tudom, hogy ez azt is jelenti lényegében, hogy vállalt munkámat elvégeztem, a „beavatási népfőiskola, felnőttképzés” alapjai le vannak rakva, a modell bekerült a megvalósultak, választhatók „készletébe”, még akkor is, ha egyelőre csak kevesen tudnak róla.

Azóta azt is tudom, hogy ez azt is jelenti lényegében, hogy vállalt munkámat elvégeztem, a „beavatási népfőiskola, felnőttképzés” alapjai le vannak rakva, a modell bekerült a megvalósultak, választhatók „készletébe”, még akkor is, ha egyelőre csak kevesen tudnak róla.

Hátterek

Amint kiderült, a családtagokon, édesanyámon, húgomon túl is bizony sokan aggódtak értem. Avagy a maguk létének kikerekedéséhez ezért-azért fontosnak érezték figuráért (vagy, amint tetszik;-). Meglepi is volt, hogy mennyire nem magánügy az ember betegsége. Sőt határozott adósságokat éreztem nem egy esetben. („Csak nem gondoltad, hogy ilyen simán megléphetsz”, mondta már újra Dániában egy orvos barátnóm.) Ami persze, a kórházi csupaszn nyilvánosság terhével együtt bizony kicsit nyomasztó is volt olykor. De nem mondom, hogy nem esett jól az együttérzés, gondoskodás! Különösen, amikor időnként valahogy elkeserítően kényelmetlenné vált a kórházi tartózkodás. Az ágyat például állítható fejrész ide vagy oda, nem tudom valójában mire is találták fel, mert fekvésre, pihenésre biztosan nem, se méreteit, se matracát, se az ágyneműt (pl. párnát) tekintve. Az, hogy csak egy szegény magyar vidéki kórház (egyetlen fizető!) „vendége” voltam meg olyasmikból derült ki, hogy például amikor a bal karomban begyulladt a kanyal (űgyszólván véletlenül fedezte fel a fölfelé kúszó

vörös csikot az engem az átlagosnál talán kicsit sűrűbben látogató orvosom) a jobba már egyáltalán nem jutott újabb; kifogyott! Vécépapír pedig egyáltalán nem is volt, még a személyzetnek sem. Az infúziót kicserélni, kivenni rendszeresen elfelejtették a sok munkában kicsit elveszett, de különben nagyrészt kedves nővérek, és még sorolhatnám a kisebb-nagyobb szegénységi tüneteket. Ugyanakkor nem tapasztaltam a „legendás” paraszolvenciát, legfeljebb gyanakodhattam kissé egy-egy tünet kapcsán. De miután úgyszólván egy vasam sem volt, és hát családtagjaim is szegények (dacára a húgom kitartóan megbukó vállalkozásainak;-) úgy tettem, mint – Dániában. Ahol egész egyszerűen elképzelhetetlen, hogy egy beteg ember azon gyötörje magát, hogy ugyan mennyi borralalónál számíthat tisztességes kezelésre. Még egy csokor virágot sem igazán szívesen fogadnak. No persze otthun kicsit különleges volt a helyzetem a „lebegő” dán betegbiztosítási kártyámmal, amiről azért legalábbis azt lehetett biztosan tudni egy idő után, hogy valóban biztosítja a a ceppet (ami a hat nap alatt felment 90.000 forintra). Kérem szépen, egy koppenhágai klubtagunk intézkedése nyomán két ízben is felhívtak Dániából az Európai Utazási Biztosító RT-től a mobilomon, és hát olyan emberien és kedvesen beszéltek, valamint szinte már mesébe illő kérdéseket tettek fel (például, hogy hazaérkezésem napján rendeljenek e taxit a reptérre? Nem vicc!), hogy egészen megnyugodtam lassan azt illetően, hogy most mi is lesz.

Nos, ehhez képest, aznap, amikor kiírtak végre (ípegg a kurzus zárónapján egyébként!) egy rémálomban találtam magam, a Pestről értem autózó húgommal együtt. Ugyanis, amint lassan kihámoztuk a postásnak használt orvosom szavai-ból, a kórház „teljhatalmú urának” (idézet!), a csődbiztosnak (aki biztosítja a csődöt!?) a karmai közé kerültünk. Ami szó szerint azt jelentette, szolt az üzenet, hogy amíg úgymond nincs a kezében a pénz így, vagy úgy addig nem hagyhatom el a kórházat. Mindez már több órás várakozás után! Elsőre persze nagyon felháborodtam, újságíró-igazolványommal hadonásztam, és emberi meg személyiségi jogaimat emlegettem. Itt kissé visszakoztak, de magyarázatként meg azt kellett hallanom, hogy lássam be, Magyarországon vagyunk (!) és hát a dánok által ügyintézésre, fizetésre kijelölt magyar cég az S.O.S Hungária is lehet egy akármilyen szélhámos banda, dacára az általuk faxolt bankgaranciának, és hát meg kell vizsgálni a hitelességüket, stb. Tekintsem természetesnek a gyanakvásukat, és ami evvel jár. (Hm?!) Ez a „vizsgálat” még további órákig tartott, amikor is kezdett a számunkra nyilvánvalóvá válni, hogy itt „fingatnak” bennünket, csak az ördög tudja milyen okból, vagy reményből kifolyólag. Szerencsére megkaptam az S.O.S. H. telefonszámát, és így du. 4 óra „magasságában” (brrrr) be tudtam „mószerolni” (grrrr) a csődbiztos a cégnél. Megígérték, hogy újfent elfaxolják a bankgaranciát, és rájuk is telefonálnak. Három perc múlva jött is az orvos, „Minden rendben”, kiáltotta, és ígérte, hogy most már meglesz a zárójelentés is, a recept is, de még a főnöke is megírja a az angol nyelvű rövid összefoglalóját.

Vagy újabb két óra múlva, már késő délután szédelegtünk át a gyógyszerárba, ahol is a vad ideggyógyszereken kívül teljes árban, bő 10.000 forintért kiváltottuk a különben csak egy-két hétre elég szükséges gyógyszereket. Mindenekelőtt az újabb trombórist (vérrögöt, tüdőembóliát, halált) megakadályozó vérhígítót (ezúttal Chinoin változatban, ami nem csak hígít, de állítólag regenerál is valahogy!?) magamnak kell beinjekcióznom vagy hat napig, reggel, este. Amikor eljöttünk, olyan rossz állapotban éreztem magam, a reggeli frissességgel ellentétben, hogy azt mondtam: – „Most akár vissza is feketnék, mint beteg.”

Az utolsó napok

No azért nagyon jó érzés volt szabadon elautózni, és élvezni. amit lehetett. Utoljára gyermekkoromban voltam kórházban. Azt hittem, hogy valami módon kicsit „más ember” leszek ez után a kemény ügy után, a böjtölés nyomán, avval, hogy nem iszom, stb. De nem szabadul olyan könnyen az ember a gubancaitól (se'). Édesanyám, és húgom annyi év után egy este „babázhattak” velem egy kicsit. Édesanyám, aki elég idős már ahhoz, hogy sok egészségügyi problémája legyen szegénykémnek, valósággal „kivirult” aggodalmában egy rövid időre, és hát persze húgommal is elfelejtettünk minden vitát egy darabig.

Az utolsó napokban, amellet, hogy kis dániai barátom és mamája (utolsó tartósabb női társam, azóta barátom, barátnóm különben) jött fel még Pestre látogatóba, körbe-körbe telefonáltam akit értem, hogy elmeséljem a történeteket, a csudálatos jó híre, a nélkülem is kiválóan működő iskolamodellre helyezve persze a hangsúlyt.

No meg hát azért az a hazaköltözés gondolat sem hagyott békén. Noha. Bevalom, nem csodálkoztam különösebben azon, hogy alig néhány hét elmúltával a kezdeti lelkesedés leendő potenciális partnereimben is alábbhagyott kissé. Volt persze olyan félreértés, ami fáj kissé, hiszen semmiképpen nem akartam rászólni magam senkire. Senkitől szívességet nem kértem, vártam el, legfeljebb a munkám közérdekű „támogatását”, stb. Az első tényleg kicsit meglepő esemény az volt, amikor valaki, akivel több éve munkakapcsolatban vagyok, a híre hirtelen azt kérdezte, valami kissé fura ártatlansággal, hogy: „akkor ezek szerint CSAK munka és lakás hiányzik, ahhoz, hogy haza gyere?!” Ugyan mi még?! Hiszen tíz éve mendegelek hazafelé, mondhatnám.

Utólevelezés

Már csak itthon, „Kopiban” derült ki számomra, hogy a kérdező talán nem is volt egyedül abban a hitében, hogy nekem úgymond jó ez az emigráns státusz, fura szabaduló-művész szerep, a virtuális világítótoronyban való bohóckodás, és a havi egyszeri „közösségi élet” az éppen csak hogy létező, lélegző egyesületben, stb. – ha nem változtatok rajta ugye. Amikor meg szinte felháborodva azt írtam válaszul, hogy már tíz éve próbálok találni valami „hivatalos” partnert, hogy tessek a dolgom, még ki is kaptam: „Hát te tényleg egy csodapók vagy! Eszedbe

se jut, hogy hivatalos meghívást igazából senki sem kap, még Faludy György is csak már hazajötté után kapott Göncz Árpádtól egy lakást, még ha rengetegen hazavárták is. NEM várhatsz másokra, a húgod, vagy a fiad jóindulatára, szeretetére sem. Ennyi tapasztalat után tudnod kell, hogy noha sok ember örülne a hazajöttödnek, nem vállalhatják személyenként a felelősséget helyetted a megélhetésedért. Neked kell vállalnod a kockázatot - talán egy időnként nyomorgósabb, időnként vidámabb új, de itthoni életért.”

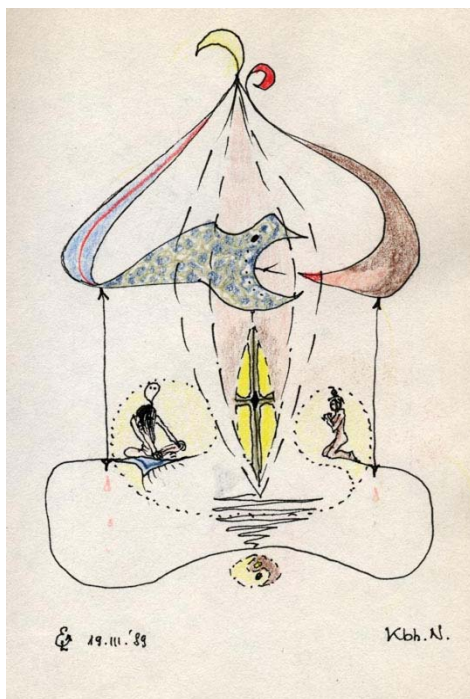
Válaszombul: „Nem „meghívást” vártam én, hanem alkalmazást, a felnőttképzéssel kapcsolatban a népjóléti, szociális, népművelő, stb. „felelősök” kötelességének teljesítését! Mai napig szolgálati lakást kapnak például a falusi tanítók, lelkészek, orvosok. Miután nyilvánvaló lett, hogy nálunk egyelőre (?) az „elit”-nek esze ágában sincs önállóan gondolkodó, hogy ne mondjam, szabad emberek képzése, önmaga ellenében (grrr!) akkor meg arrafelé próbáltam hatni, hogy valamely kisebb-nagyobb közösség, vagy intézmény láthassa be elemi érdekeként, hogy... igen, alkalmaznia kéne ez otthun majdnem egyedülálló tudással és tapasztalattal bíró figurát. Basta!

Amit különben csináltam, az Interneten például, mind ebből a tragikomikus helyzetből lett olyan, amilyen. Jobb híján... Kísérlet arra, hogy valami példát adjak rá, hogyan IS lehet meghívás, társadalmi megbízás nélkül tartalmas életet alkotni. Ennek ippege ellentéte a piaci hajsza. Abba sem egyezek bele, hogy bármi értéket csakis erőlködve, az ár ellen, a kapari hülyék, és manipuláltak valamilyen „kijátszásával” lenne szabad megcsinálni. Ráadásul, amiben én utazom. (személyben;-) a „tanításban” nem is lehet ily módon. „Szükség” van a többiek részvételére, önkéntességére hozzá! „Megélhetés”?! Ha ez lenne az érdekes eszembe sem jutna hazaköltözni. Ha kegyelemkenyér, akkor inkább „idegenektül”. Öreg vagyok már bohócnak a hamis megélhetési cirkuszban (ahol semmi sem anynyiba kerül, amennyit ér, vagy fordítva) mások profitjáért cigánykerekezni. Mondhatnám, sokkal fontosabb dolgaim vannak. Búúúuuu...És most nehogy azt hidd, hogy netán „lenézem” azt, amit te csinálsz például! Csak más a dolgod, ha nem is alapvetően, mert az nem lehet, de mégis... Hm?!”

A még mindig mintha kicsit értetlen viszontválaszból: „Akkora közösség, amelyik a pedagógusnak szolgálati lakást ad, soha nem tud kigazdálkodni egy „önkéntes” feladatot. Ezek az önkormányzatok kötelező feladatai, amit iszonyú nehézségek árán és csakis kényszer hatására oldanak meg. Amire te gondolsz, ahhoz nem egy közösség kell, hanem egy multimilliomos megszállott, mint pl. S. és Gy. munkáltatója, vagyis nem szabad emberek összefogása, hanem egy szabad nábob sugallata. Persze, lehet egy ügyes menedzserrel is, akit évek óta nem találok, de ha megtalálom, akkor meg frászt kapok tőle, hogy hogyan lők a tőke karmaiba és tesz egyenirányítottá.”

Nesze nekünk pályázati tarhonya - válaszomból: „Ami a csodapók elvárásokat

illeti, nem maradhatnánk abban, hogy egy tipikusan közösségi, társadalmi, állami feladatról van szó! Dacára a legutóbbi időszak, „pályáztatásos” cigánykerekezésének. Soha nem lett volna dán népfőiskola, ha az állam a népfőiskola törvényekben nem vállalta volna, hogy a tanulók létszámának megfelelően, a többi oktatási intézményhez hasonlóan fizeti az oktatási költségek komolyabbik részét. (vagy száz éve már legalább!) Ennyi. Bevallom nem is egészen értem, hogy az „értelmiség” otthun hogy mehetett bele ebbe az alamizsnás rendszerbe, ahelyett, hogy kikövetelte volna a költségvetésből a létfontosságú feladataihoz a JUSSÁT. Persze ez sokkal nehezebb harc, és eszméletlenül nagyobb kitartást kívánna, mint a szétszórt „partizánháború”. Na de ez a „normális” felfogás is lassan már atavizmusnak számít; vagy mi;-)”

Azt persze sürgősen ide kell írnom, hogy levelezőpartnerem azon kevesek közé tartozik, aki tényleg átélte az iskolát, és azóta is folyamatos munkakapcsolatban vagyunk, és már a tizedik tanfolyamot, „beavatást” csináljuk együtt! Persze, hogy látom magam is, milyen délibábos távolságba került még a gondolata is annak, hogy valaki személyesen, valami közösségi szempontból tényleg fontos képessége, munkája révén alkalmazásba kerüljön. Tessék csak izlelgetni ezt a mondatot kicsit. Előbb-utóbb cement, vagy pénz ízű lesz. Mert mi a gyakorlat ma nagy vonalakban? Mi a fontos? Az, hogy miből lesz profit. Amikor ezt a vonalat megszavazzuk (ha másként nem hát hallgatólag), azt is vázoljuk milyen „munkakörök”-re lehet ez ügyben majd pályázni. Oszt különféle, nem éppen egyértelműen tiszta szabályok szerint

összeállított kuratóriumokban megszavazzuk a pályázók közül azt, aki ezért, azért, amazért zsebünk legkedvesebbje. (Tisztelet a kivételeknek!)

Igazán zavaró lehetne, hogy az emberlét legfontosabb kérdései és ügyei nem éppen profitábilisak. Hm?!

Pontosan lehet látni, hogy mit akar az „ellenfél”. Csakis olyan tevékenységet,

amiből profitálhat. Teljesen mindegy mi az, mire jó, mire rossz, vagy mire nem. A piac termékeinek minimum egy harmada(?), szerény becsléseim szerint, nem csak teljesen fölösleges, hanem testileg-lelkileg, környezetileg többnyire súlyosan mérgező.

MI, akik állítólag emelkedettebb szellemek vagyunk, miért nem tudjuk mit, miképpen is AKARUNK?! (Megint csak tisztelet a kivételnek, mint az Összefogás a fennmaradásért műhelynek példáu!) Tüntetőnk itt-ott, dűnyögünk, szenvedünk, mondogatjuk, hogy mit nem akarunk, de hajtunk tovább. Miért hagyjuk belecsavarni magunkat egy olyan életmenetbe, olyan politikai „valóságba”, ami semmi másról nem szól, csakis és kizárólag a pénzről (és leginkább a Kajmán szigeteki másokérő!)? Még ha olykor másról is fecseg a felszín, mint szabadság, és demokrácia például, miközben mindenki tudja, mitől döglök a hal, és hogy az árral szemben veszélyes. Akkor is, amikor robotolunk, de akkor is, amikor úgymond szórakozunk. Akkor is, ha iskolába járunk, ha betegek vagyunk, az ágyban, és egyáltalán mindenütt. Egy mondat a zsarnok-

ságról? Money.

No de itt azután mintha már tényleg elkanyarodtam volna az eredeti szándékomtól. Attól, hogy miközben egy remélhetőleg valamennyire másnak is tanulságos személyes „járkáló” beszámolót írok, szokás szerint megpróbálok fölhívni a figyelmet az iskolaügyre (egy kis reklámmal e figurának is;-).

De lassan úgy néz ki, a hazaköltözés gondolatától kezdve a tanítás-tanulás kérdéséig, és mégis csak pénzkérdés az egész. Tényleg?!?

Utóirat:

Természetesen sok kisebb-nagyobb találkozás, (egyáltalán nem érdektelen) élmény, konzultáció kimaradt e palackpostából, amint persze egészen más stílusban, koordináta rendszerben is meg lehetett volna írni a dolgot. (Arról nem is beszélve mennyivel jobban!;-) Azoktól, akik akár azért mert, és ahogyan szerepelnek itt, akár azért mert nem - netán kicsit kínosan érintve érzik magukat, elnézést kérek. Ez időtájt ennyi teltt tőlem.

László Ervin Járkáló

Hamvas Béla Klub, Kopenhága, 2002. augusztus-szeptember

* Ezen írás mindenekelőtt a skandináv-magyar alkotók lapjába, a Tar Károly Transsylvaniae által indított Ághegybe, és annak is e sorok írójáról elnevezett Járkáló rovatába készült.

** „Angyalállami Hivatal” Azon tünet-együttes „felelőseinek” (amennyiben vagynak ilyenek persze;-) fedőneve, amikor is valahogy megmagyarázhatatlanul, netán hirtelen és meglepően összetalálkoznak dolgok, helyzetek és emberek, valamely jó ügy, vagy jó megközelítés felől nézve. Baráti körben újabban „Az angyalba”, és hasonló felkiáltással figyelmeztetjük egymást valamely ígéretes tünetre. Az ellenfeleket illetően pedig ez azt jelzi, hogy jómagunk is ügynökök vagyunk (ha már.) ügynökei vagyunk, nem csak valamely jó ügynek, de még egy vitán felül a közjón dolgozó „hálózatnak” is (legjobb reményeink szerint). Az sem baj, ha valaki gyerekes játéknak tartja az egészet.

*** Az ATTAC (a svédországi egyesület honlapja alapján) egy olyan nemzetközi népmozgalom, amely szembe fordul a domináns nemzetközi pénzügyi csoportok, a tömegmédiá és a politikusok által képviselt kizárólag gazdasági gondolatmenettel. A mozgalom, összefogva a felelős politikusok, kutatók, civil egyesületek laza hálózatát, különös hangsúlyt fektet a spekuláns valuta-tranzakciók megadóztatására, a „Tobin-adóra”, amit a névadó Nobel-díjas nemzetgazdász fogalmazott meg először. Az ATTAC négy fő követelése (a dán Information vitafórumáról): a) az ún. Tobin-adó bevezetése; b) a 'szegény' országok adósságainak eltörlése; c) az ún. adóparadicsomok megszüntetése; d) a nyugdíjpénztárak befektetéseinek társadalmi ellenőrzése.

**** A Koppenhágai Hamvas Béla Klub honlapjának (<http://hjem.get2net.dk/hamv.laz>) „Csontváry Szellemi Csontkovács Műhely” rovatában vagy egy bő éve hosszú vitába keveredtem egy volt munkásör-vezetővel, többek között a „besúgók” kérdéséről. Emiatt is hagytam abba a párbeszédet vele. Nem mondom, a nyelve, szlenge néha több volt, mint elég, de talán ma sem érdektelen a szomorú fejtegetései közül néhány. Most is megtalálható a dokumentáció a rovat „régébbi csontkovácsolások” linkjén keresztül.

***** 'Régi tanítvány' - hát igen. Még bevonulásom előtt, '72-'73 táján jártam a ma már legendás rajszakkörbe az újpesti Ady (?) művelődési házba.

Nemcsak a véletlen műve, hogy a magyar származású Nobel-díjasok közül többen is zsidó eredetűek. Figyelnünk kell arra, hogy ők és számos magyar zsidó szerzett és szerez dicsőséget hazánknak. Illene jobban megbecsülnünk őket. A körünkből származó első Nobel-díjas írónk erdélyi, innen hurcolták el. Elie Wiesel néven angolul megírt emlékezéseiért kapta a díjat. És az 1915-ben Nobel-díjjal kitüntetett Bárány Róbert szülei várpalotaiak voltak. A ma mindenütt, de az anyaországunkban különösen fellelhető irigység és egymásellenesség űzte Svédországba, ahol leszármazottait is – tehetségük szerint – nálunknál jobban megbecsülik.

A magyar származású Nobel-díjas stockholmi unokája*

Budapesti beszélgetés Anders Báránnyal, a Svéd Fizikai Társulat elnökével, a fizikus Nobel Bizottság titkárával

– Anders Bárány a vezető svéd fizikusok egyike, először jár Magyarországon, de névjegyén ott szerepelnek a magyar ékezetek. Kérem, beszéljen gyökereiről!

– Rokonaimtól tudom, hogy ükapám Magyarországon született, Várpalotán tanított. Legalább két fia volt. Egyik volt dédapám: Bárány Ignác, ő költözött el Magyarországról Bécsbe, ott banktisztviselő lett. Volt egy rokonom Magyarországon, Bárány János, nemrég halt meg.

– Okiratokból kitűnik, hogy a Bárány-család 1750-ben telepedett meg Várpalotán. Bárány Ignác iskolaszéki tag volt Budapesten. Bárány József pedig, aki korábban elemi iskolai tanító volt, 1887-ben iskola-felügyelő, majd 1890-ben rabbi lett Kecskeméten.

– Köszönöm, nagyon érdekelnek ezek az információk. Dédapám, Bárány Ignác Bécsben egy prágai történész, Simon Hock leányát, Máriát vette feleségül. Simon Hock egyébként a közép-európai zsidóság történetét dolgozta fel könyvében. Ignácnak és Máriának hat gyermeke született. Köztük a legidősebb Bárány Róbert volt, a nagyapám. Bécsben született 1876. április 22-én. Ott érettségizett 1894-ben, majd Bécs, Frankfurt, Heidelberg egyetemeken tanult. Orvos lett belőle, 1900-ban doktorált. Elsősorban a belső fül titkai, nevezetesen a labirintusnak egyensúlyérzékelő szerepe foglalkoztatta. Kutatásait világszerte elismerték, például 1912-ben a bostoni Nemzetközi Fülészeti Kongresszuson Politzer-díjat kapott.